

mgr Patryk Łakuta
Instytut Psychologii
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie

**Streszczenie rozprawy doktorskiej,
pt. *Lęk społeczny: Konstrukcja narzędzia, rola czynników osobowościowych
i skuteczność interwencji psychologicznej,*
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Marii Zalewskiej**

Praca jest poświęcona tematyce lęku społecznego. Rozprawa obejmuje cykl trzech powiązanych ze sobą merytorycznie artykułów, w których przedstawiono badania, inspirowane przez model poznawczy lęku społecznego Clarka i Wellsa (1995; Clark, 2001):

1. Łakuta, P. (2018). Social Anxiety Questionnaire (SAQ): Development and preliminary validation. *Journal of Affective Disorders*, 238, 233 – 243. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.05.036>
2. Łakuta, P. (2019). Personality trait interactions in risk for and protection against social anxiety symptoms. *Journal of Psychology*, 153, 599 – 614. <https://doi.org/10.1080/00223980.2019.1581723>
3. Łakuta, P. (2020). Using the theory of self-affirmation and self-regulation strategies of mental contrasting and forming implementation intentions to reduce social anxiety symptoms. *Anxiety, Stress, & Coping*, 33, 370 – 386. <https://doi.org/10.1080/10615806.2020.1746283>

W rozprawie doktorskiej przedstawiono rezultaty serii badań obejmujących: (1) konstrukcję i weryfikację empiryczną kwestionariusza do pomiaru lęku społecznego, stanowiącego strukturalną operacjonalizację poznawczego modelu lęku społecznego Clarka i Wellsa (1995; Clark, 2001); (2) analizę osobowościowych wyznaczników lęku społecznego, pogłębioną o uwzględnienie interakcyjnych zależności między cechami osobowości w ramach Pięcioczynnikowego Modelu Osobowości (PMO; Digman 1990; McCrae i Costa, 2008, 2010); oraz (3) oszacowanie skuteczności interwencji ukierunkowanej na zmniejszenie nasilenia objawów lęku społecznego.

W pierwszym artykule przedstawiono rezultaty badań nad konstrukcją i opracowaniem charakterystyki psychometrycznej kwestionariusza do pomiaru lęku społecznego (Łakuta, 2018). Dokonano m.in. oceny trafności treściowej, kryterialnej i teoretycznej (oceny struktury czynnikowej i ponownej weryfikacji na niezależnej próbie z zastosowaniem confirmacyjnej analizy czynnikowej, analizy różnic międzygrupowych, analizy macierzy korelacji i struktury wewnętrznej testu) oraz oceny rzetelności, z uwzględnieniem oszacowania zgodności wewnętrznej i stabilności bezwzględnej. Przeprowadzone analizy wykazały, że model o strukturze pięciu skorelowanych czynników jest dobrze

dopasowany do danych (struktura ta została poddana replikacji także w kolejnych badaniach), stanowiąc argument na rzecz modelu Clarka i Wellsa (1995; Clark, 2001) oraz postulowanej wieloaspektowości lęku społecznego. Narzędzie charakteryzuje się zadowalającą rzetelnością, w tym stabilnością czasową. Za trafnością narzędzia przemawiają zebrane dane dotyczące: zawartości treściowej pozycji testowych, struktury czynnikowej, różnic międzygrupowych w grupach klinicznych i korelacji z innymi narzędziami psychometrycznymi, będącymi miarami konstruktów o empirycznie dowiedzionym znaczeniu dla lęku społecznego.

W drugim artykule przedstawiono analizy nad osobowościowymi wyznacznikami lęku społecznego. Celem tych badań było głębsze uchwycenie zależności między cechami osobowości i lękiem społecznym, poprzez ujęcie interakcji na poziomie cech PMO. Uwzględnienie interakcji cech pozwoliło na znaczącą poprawę predykcji i pełniejsze ujęcie lęku społecznego w ramach cechowej struktury osobowości (Łakuta, 2019). Wyniki wykazały m.in. istotne efekty interakcji ekstrawersji i otwartości na doświadczenie oraz otwartości i ugodowości. Uzyskane wzorce zależności pozwalają na lepsze zrozumienie osobowościowego podłoża lęku społecznego, w tym wyznaczenie osobowościowych czynników ochronnych. W szczególności dotyczy to interakcji ekstrawersji i otwartości. Przy wysokiej otwartości, większe nasilenie ekstrawersji wiązało się ze znacznie niższym poziomem lęku społecznego, co sugeruje, że interakcja tych cech może stanowić zwiększony potencjał ochronny. Na szczególną uwagę zasługuje też interakcyjny efekt otwartości i ugodowości – interakcyjny efekt znacznie ważniejszy w predykcji lęku społecznego niż każda z tych cech osobno, podkreślając ponownie istotną rolę nie tyle poszczególnych cech, co ich interakcji. Ulokowanie lęku społecznego w ramach cechowej struktury osobowości, z pogłębioną analizą interakcyjnych zależności między cechami osobowości w ramach PMO, stanowi rozszerzenie dotychczasowych doniesień i wskazuje na znaczącą wartość dalszej pogłębionej analizy interakcyjnych zależności na poziomie cech (także na poziomie czynników niższego rzędu).

W ostatniej pracy przedstawiono rezultaty badań nad oszacowaniem skuteczności krótkiej interwencji, opartej na teorii autoafirmacji i formułowaniu intencji implementacyjnych (Łakuta, 2020). Na bazie analiz, zgodnie z przewidywaniami, odnotowano istotną redukcję nasilenia lęku społecznego. Analizą objęto zarówno ogólny poziom lęku społecznego, jak i poszczególne komponenty, dostarczając tym samym pogłębionej oceny efektywności interwencji. Rezultaty przeprowadzonych badań oferują wgląd w możliwe ścieżki rozwoju interwencji psychologicznych ukierunkowanych na redukcję motywowanych lękiem procesów podtrzymujących to zaburzenie.

Słowa kluczowe: lęk społeczny, osobowość, intencje implementacyjne, teoria autoafirmacji.